

Cultuurbeleidsplan VS0 Aventurijn 2017–2021

Hannie Donkers

Gea Hendriks

Dinie Wellen

Almere, mei 2017

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1 Aventurijn in beeld	4
De aanleiding voor het cultuurbeleidsplan	4
Doel van het beleidsplan Cultuureducatie	4
Algemene visie van de school	4
Huidige situatie.....	5
Wat hebben we het afgelopen jaar gedaan?	5
Scenario test en scores	6
Deskundigheid team	7
0 meting.....	7
Culturele kaart	8
SWOT analyse	8
Samenvatting	8
Hoofdstuk 2 Visie	10
Kerdoelen VSO leerlijn Culturele oriëntatie en creatieve expressie	10
Hoofdstuk 3 Cultuureducatie in de toekomst	12
Dromen en wensen vanuit het team m.b.t. cultuuronderwijs.....	12
Onze visie op cultuuronderwijs op VSO Aventurijn:.....	13
Toekomstig profiel.....	15
Rollen, taken en bevoegdheden	16
Budget	17
Hoofdstuk 4 Fasering en implementatie	18
Fasering in jaren	18
Evaluatie, borging en communicatie	19
Hoofdstuk 5 Conclusie.....	20
Conclusies en bevindingen.....	20
Literatuur- en bronvermelding	21

Hoofdstuk 6 Bijlagen	22
Bijlage 1 Inventarisatie van de faciliteiten	22
Bijlage 2 Culturele kaart.....	25
Bijlage 3 Leerlijnen CED	26

HOOFDSTUK 1 AVENTURIJN IN BEELD

DE AANLEIDING VOOR HET CULTURBELEIDSPLAN

De gezamenlijke schoolbesturen streven ernaar dat in 2017 elke school beschikt over een gecertificeerde Interne Cultuur Coördinator (ICC'er). Onze school heeft nog geen gecertificeerde ICC'er. Gezien het feit dat onze school 170 leerlingen telt volgen wij deze cursus met drie personen.

Op Aventurijn neemt cultuuronderwijs een duidelijk zichtbare plaats in. Zo hebben alle leerlingen wekelijks lessen beeldende vorming, muziek en drama. Er wordt twee keer per jaar een open podium georganiseerd (café Aventurijn) en jaarlijks vindt het Spektakel plaats; een groots opgezet theatergebeuren waaraan elke groep deelneemt. Er zijn meerdere werkgroepen die zich bezighouden met de organisatie van verschillende activiteiten. Ons streven is om er één werkgroep Kunst en Cultuur van te maken.

DOEL VAN HET BELEIDSPLAN CULTUREDUCATIE

Dit beleidsplan is een praktisch instrument waarin je kan lezen hoe onze school de visie op cultuureducatie op Aventurijn, de komende jaren vorm zal gaan geven. Dit plan is geschreven door Hannie Donker, Gea Hendriks en Dinie Wellen. Dit beleidsplan beschrijft eerst de beginsituatie en vervolgens de gewenste situatie met betrekking tot cultuur op onze school. In het plan wordt aangegeven welke stappen de komende jaren nodig zijn om die gewenste situatie te bereiken.

Het plan besteedt ook aandacht aan de taakverdeling tussen de interne cultuurcoördinator (ICC'er) en anderen binnen de schoolorganisatie; aan de financiële achtergronden bij het cultuurbeleid en aan de evaluatie van de behaalde resultaten.

ALGEMENE VISIE VAN DE SCHOOL

Aventurijn is een organisatie welke de haar toevertrouwde leerlingen begeleidt naar een zo zelfstandig mogelijk en zinvol bestaan als volwassene in onze maatschappij. Dit realiseren wij binnen Aventurijn door een breed aanbod van leerroutes, welke de leerlingen op basis van hun uitstroomprofiel volgen.

“Daar waar een leerling naar uitstroomt, is bepalend voor de invulling van het lesaanbod”

Bij Aventurijn gaan we uit van de mogelijkheden en interesses van onze leerlingen. We werken aan een ononderbroken ontwikkeling door een cyclisch proces van planning, evalueren en bijstellen. Om het onderwijs voor de leerlingen zo optimaal mogelijk te maken werken we groepsgericht waar kan en individueel waar nodig. Dit levert planmatig maatwerk per leerling (één kind, één plan)

De leerlingen van Aventurijn zijn onderdeel van de schoolorganisatie. De school biedt hen een veilige leeromgeving waarin leerlingen worden aangesproken op hun mogelijkheden en hun mening meetelt. Onze pedagogische huisstijl kenmerkt zich door veiligheid, respect en omgangsregels.

De leerling mag uniek zijn en wordt hierin gerespecteerd. We sluiten zoveel mogelijk aan bij de interesses van de leerlingen en nemen ze serieus door de sfeer van het voortgezet onderwijs uit te stralen. Er is ruimte voor reflectie op de eigen ontwikkeling en we stimuleren onze leerlingen hierin zelf hun wensen kenbaar te maken. Onze leerlingen verwachten een prettige schooltijd waarin ze

van en met elkaar leren en mooie ervaringen op kunnen doen, wij willen aan deze verwachting voldoen.

De ouders/ verzorgers van onze leerlingen zijn een belangrijke partner binnen de schoolorganisatie. Heldere interactie op basis van wederzijds respect tussen de woonomgeving en de school is hierbij van belang. Bij Aventurijn beschikken we over specifieke expertise, waardoor wij als organisatie een adviserende en verwijzende functie hebben naar de omgeving.

Omdat we onze leerlingen begeleiden naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan in de maatschappij speelt de sociaal emotionele ontwikkeling een belangrijke rol in de schoolloopbaan van de leerling. We willen onze leerlingen inzicht geven in normen en waarden van de maatschappij en de verwachting naar hen als burger. We stimuleren integratie en streven naar gelijkwaardige behandeling in de maatschappij.

HUDIGE SITUATIE

Op basis van verschillende instrumenten hebben we de huidige situatie van cultuuronderwijs op Aventurijn geanalyseerd.

WAT HEBBEN WE HET AFGELOPEN JAAR GEDAAN?

Theater/drama	Dramalessen elke week 1 les per groep, 45 minuten. Bezoeken van een voorstelling via Collage
Muziek	Elke week 1 les per groep van 45 minuten Koor elke week midden-bovenbouw
Multimedia	X
Dans	Via drama-docent 1x per week voor midden en eindgroep. Workshops van breakdancer.
Beeldend	Atelier. 1x per week les van 45 minuten voor elke groep.
Literatuur	X
Erfgoed	X
Extra activiteiten	Eindfeest Spektakel en bezoek van musea Van Gogh ,PIT
Wat vinden we van de kwaliteit van de lessen?	Goed niveau
Wat vinden we van de diversiteit van de lessen?	Prima
Wordt er gereflecteerd tijdens de lessen?	Ja
Sluiten de lessen aan bij de onderwerpen waar je met de zaakvakken mee bezig bent of aan de	Nee

thema's?	
Hoeveel tijd per week besteden we ongeveer aan cultuuronderwijs?	Ongeveer 3 uur per week per groep
Waar zijn we tevreden over?	Onze vakdocenten
Waar zijn we goed in?	Werken met deze doelgroep
Wat ontbreekt?	Externe input van ouders, instanties om mee samen te werken, externen vakdocenten bijvoorbeeld werkzaam op audio visueel vlak.
Overige opmerkingen	

SCENARIO TEST EN SCORES

Een belangrijk hulpmiddel bij het formuleren van een visie zijn de drie scenario's die in juni 2003 in het rapport Hart(d) voor Cultuur werden geformuleerd. Elk scenario beschrijft op een inspirerende wijze hoe cultuureducatie gestalte kan krijgen.

De drie scenario's zetten verschillende ambities om cultuureducatie vorm te geven op een rijtje. Bovendien zijn verschillende actoren bij het realiseren van die ambitie in het scenario verwerkt. Er is geen sprake van een hiërarchie in de scenario's. Het ene scenario is niet beter dan het andere. Om te kijken welk profiel je school heeft, is er een scenariotest ontwikkeld.

De scenario's zijn:

1. **komen & gaan kenmerk:** elk jaar zijn er nieuwe activiteiten; de school maakt een keuze
2. **vragen & aanbieden kenmerk:** de school vraagt; daar draait het om
3. **leren & ervaren kenmerk:** de school als instituut maakt plaats voor een geïntegreerde en rijke leeromgeving; leren en ervaren gaan hand in hand.

*Het is een **komen en gaan** op onze school.. Groepen leerlingen gaan op stap, kunstenaars komen naar school, projecten gaan van start, nieuwe ideeën zijn welkom, de schooldeur staat open. Buiten de school zijn diverse actoren om de school te stimuleren tot participatie, maar de school beslist: het moet wel passen, zowel financieel als organisatorisch. Kunstzinnige oriëntatie is een van de leergebieden van het onderwijs. De school maakt een selectie uit het aanbod aan cultuur-educatieve*

activiteiten van Collage. De school heeft alleen indirect een invloed op het aanbod. De keuze is gebaseerd op: "het moet passen, zowel financieel als qua planning. De keuze betreft een afzonderlijke activiteit of een pakket voor een heel jaar.

Aventurijn is een school voor 12 t/m 20 jarige leerlingen met een verstandelijke beperking. Op onze school werken verschillende werkmeesters op het gebied van kunst en cultuur. Zo hebben wij een Dramadocent, Muziekdocent én Atelierdocent. In de brugklassen krijgen de leerlingen één keer per week van elk kunstdiscipline één lesuur. Vanaf de middengroepen is er ook de ruimte om een keuzevak te volgen. Op die manier komen ze in aanraking met meerdere kunstdisciplines. Eén keer per jaar is er Het Spektakel; Een groots opgezette theatervoorstelling met optredens van de leerlingen. Elke groep levert een bijdrage aan dit gebeuren en alle kunstdisciplines komen in dit Spektakel aan bod. Ouders en familie komen kijken. Daarnaast wordt er ook 2 x per jaar een open podium georganiseerd. Dit is bedoeld voor de leerlingen van school. Ouders en andere contacten worden hiervoor niet uitgenodigd. Voor onze doelgroep zijn de kunstvakken uitermate geschikt. Door middel van expressie, muziek, beeldende kunst maakt de leerling contact met zijn/haar omgeving. Het zijn altijd succes ervaringen en leveren een positieve bijdrage aan hun zelfbeeld.

DESKUNDIGHEID TEAM

Binnen Aventurijn werken we met vakdocenten op het gebied van Drama, dans, muziek, atelier maar ook techniek. Er is dus veel deskundigheid in huis.

De activiteiten die in samenwerking met Collage en Stad en Natuur worden georganiseerd voor de leerlingen, worden gecoördineerd door de werkgroep Cultuur. Deze werkgroep, bestaande uit Gea en Dinie, heeft hiervoor 15 taakuren beschikbaar. In de praktijk blijkt het meer uren te kosten. Het aantal uren wordt ieder jaar geëvalueerd en eventueel bijgesteld.

Gea is de contactpersoon en dus de hoofdschakel met Collage. Gea beantwoordt alle mails betreffende de voorstellingen, aanbiedingen en acties. Verder zorgen Gea en Dinie er samen voor dat het team bekend is met de voorstellingen, aanbiedingen en acties. Ook wanneer die zich spontaan voordoen binnen het schooljaar. Samen bezoeken Gea en Dinie ook alle bijeenkomsten die Collage aanbiedt. Van de leerkrachten wordt verwacht dat ze een voor hun klas passend aanbod kiezen in samenspraak met Gea en/of Dinie. Van het MT krijgt de werkgroep de vrijheid om te organiseren en bij te sturen waar nodig. Alleen grotere financiële uitgaven moeten besproken worden.

0 METING

5 punts-schaal ontwikkeling kunst- en cultuureducatie

1-startfase

2-ontwikkelfase

3-Planfase

4-Implementatiefase

5-Borgingsfase

Op basis van de 5 punts-schaal voor de ontwikkeling van kunst- en cultuureducatie zit onze school, volgens ons, in de ontwikkelfase (Fase 2). We zijn bezig met het ontwikkelen van beleid op het gebied van kunst- en cultuureducatie. Het team is hierbij betrokken door middel van de teambijeenkomsten en de droomwolk die we tijdens zo'n bijeenkomst hebben samengesteld. Naar aanleiding van het gesprek met de teamleider, Dunja, willen wij in de toekomst ons cultuurbeleidsplan regelmatig op de agenda laten terugkomen. De inventarisatie heeft plaatsgevonden, er is een bestaande werkgroep 'Cultuur' én zijn momenteel bezig met de aanvraag 'Muziekimpuls'.

De kerndoelen en leerlijnen van het CED zijn al vastgesteld en er is draagvlak bij het team. Dit zijn kernmerken van de fase 3, 'Planfase'. Het vervolg is het maken van afspraken voor het gefaseerd invoeren van onze plannen.

CULTURELE KAART

Zie bijlage

SWOT ANALYSE

Strenght	Opportunity
<ul style="list-style-type: none"> - Vakdocenten; muziek, drama, beeldende vorming - Aparte werklokalen - Enthousiaste werkgroepen - Coöperatief management 	<ul style="list-style-type: none"> - Thematisch werken - Takenverdeling in de groepen - Uitwerken van ideeën - Mogelijkheden van talenten presentatie - Ouderparticipatie
Weakness	Threat
<ul style="list-style-type: none"> - Ontbreken cultuur coördinator - Te weinig externe betrokkenheid - Betrokkenheidcollega's t.a.v. keuzes disciplines - Ontbreken overzicht financiën 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouderparticipatie - Budget - Hoge werkdruk

SAMENVATTING

We zijn al een aardig eind op weg. We zijn tevreden met de vakdocenten die op onze school werken. Ook is geborgd dat elke leerling 4 uur per week cultuuronderwijs volgt. Vakdocenten halen les ideeën uit de CED leerlijnen die speciaal ontwikkeld zijn voor cluster 3 doelgroep. De vakdocenten hebben een eigen budget ter beschikking. Dat omvat voldoende voor de materialen en andere benodigdheden. Tijdens de lessen Beeldende vormgeving wordt gebruik gemaakt van de methode 'Laat maar zien'. Bovendien zijn er op Aventurijn vaklokalen beschikbaar. Erfgoed en audio-visueel zijn bij ons op Aventurijn geen groot onderdeel van kunst en cultuuronderwijs. Deels omdat we (nog) geen geschikte vakdocent hebben voor Media en Erfgoed.

Op verschillende vlakken zien wij ruimte voor verbetering. Het is belangrijk om de culturele activiteiten op school inzichtelijker te maken, zowel inhoudelijk, logistiek als financieel. Gaandeweg zijn wij erachter gekomen dat de culturele uitgaven van de school niet duidelijk genoeg gearchiveerd zijn. De culturele werkgroep moet hier inzicht en verantwoordelijkheid in krijgen. Hier willen we meer duidelijkheid in krijgen door afstemming met het MT en de financiële administratie. Ook willen we collega's meer zicht geven op de komende activiteiten. Dit willen we realiseren door het inzetten van Schoolmonitor. Dit plan-programma is gemakkelijk in te zien en houdt voor het hele team de ontwikkelingen bij.

Uit de SWOT-Analyse kwam duidelijk naar voren dat thematisch werken een mooie stap zou zijn voor de Aventurijn. Wel werd er gesproken over het feit dat het moeilijk te realiseren is met onze doelgroep. Onze leerlingen hebben veel behoefte aan structuur en voorspelbaarheid, waardoor verandering hen van slag kan maken. Ook hebben we te maken met stages in de midden- en eindgroepen. Organisatorisch is dat erg lastig te plannen.

We hebben vakdocenten, maar ons streven is meer samenwerking tussen die vakdocenten en de leerkrachten. Doormiddel van de al eerder genoemde thema's is dit te verwezenlijken. Zo komen we ook wellicht van de eilandjes-cultuur af. Vakdocenten hebben regelmatig overleg met elkaar over de doelen waar ze mee werken, maar weinig overleg met leerkrachten. Hier is wel behoefte aan en zeker noodzakelijk als we thematisch willen werken.

Voor de afwisseling in aanbod leek het ons handig om een overzicht te maken van de verschillende activiteiten in een schooljaar, zodat er verschillende disciplines aan bod komen en niet steeds dezelfde soort 'activiteiten' gekozen worden.

Tenslotte zouden we de school graag meer willen profileren. We doen al veel creatieve/culturele activiteiten, mede door de vakdocenten, maar dit blijft vooral binnen de school. Dit kan bereikt worden door bijvoorbeeld de wijk meer te betrekken bij de optredens of de gemaakte kunst meer tentoon te stellen in buitenschoolse locaties.

HOOFDSTUK 2 VISIE

KERNDOELEN VSO LEERLIJN CULTURELE ORIËNTATIE EN CREATIEVE EXPRESSIE

Wij werken met kerndoelen vanuit de CED leerlijn. Deze zijn speciaal ontwikkeld voor ZML onderwijs. Deze wijken af van de standaard kerndoelen voor het primair onderwijs. Er wordt per periode gekeken welke doelen behaald zijn. Deze evaluatie bepaalt verder welke doelen er in het vervolg gesteld worden. Deze doelen zijn speciaal gericht op 'Culturele oriëntatie en Creatieve expressie'.

De doelen worden zoveel mogelijk aangepast aan de uitstroomprofielen van de leerlingen. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt tussen dagbestedingsdoelen (DB) en arbeidsgerichte doelen (AR). We hebben de uitgewerkte doelen als bijlage bijgevoegd.

In het vso-uitstroomprofiel Arbeidsmarkt (AR) staat de voorbereiding op (toekomstig) werken, wonen, vrijetijdsbesteding en burgerschap centraal. Het leergebied 'culturele oriëntatie en creatieve expressie' draagt daaraan bij door het stimuleren van de persoonlijke, creatieve en kunstzinnige ontwikkeling van leerlingen, de ontwikkeling van de verbeeldingskracht en de ontwikkeling van competenties om de vrije tijd op een passende en bevredigende manier vorm te geven. Het richt zich op situaties, nu en in de toekomst, van dagelijks leven in de privé sfeer (wonen, vrijetijd) en op het stimuleren van deelname aan sociaal-culturele activiteiten. Als vormingsgebied is culturele oriëntatie en creatieve expressie uitermate geschikt voor het ontwikkelen van competenties voor, en bewustwording van, een zinvolle en bevredigende besteding van vrije tijd.

Binnen de *culturele oriëntatie* ligt het accent op de verkenning van een passend sociaal-cultureel aanbod in de omgeving van de leerling.

Binnen de *creatieve en kunstzinnige expressie* verkennen de leerlingen op een actieve manier hun eigen expressieve mogelijkheden binnen verschillende kunstzinnige disciplines: beeldend, audiovisueel, muziek, dans, drama. Hierna volgt reflectie op eigen voorkeuren en talenten, gevolgd door het maken van keuzes voor verbreding en/of verdieping van vaardigheden binnen de gekozen discipline(s).

In de gekozen discipline(s) worden verschillende functies verkend:

- uitdrukken van eigen gevoelens en ervaringen,
- vorm geven aan verbeelding,
- leren communiceren door middel van beeld, geluid en (lichaam)taal.
- De leerlingen leren daarbij hun creatieve en kunstzinnige uitingen op een toegankelijke wijze aan anderen te presenteren.
- Daarbij en daarnaast leren de leerlingen oog te krijgen voor de diversiteit in de kunstzinnige en creatieve uitingen van anderen. Die 'anderen' kunnen medeleerlingen zijn, maar ook professionele kunstenaars.

Het leren uitdrukken van eigen gevoelens en ervaringen en hierover communiceren door middel van beeld, geluid en (lichaam)taal biedt leerlingen met sociaal-emotionele problematiek en/of communicatieve problemen de kans om uiting te geven aan hun gevoelens en fantasie.

Maar er zijn ook beperkingen.

Het leergebied nodigt leerlingen uit iets van zichzelf te laten zien, wat vaak moeilijk voor hen is. Daar komt bij dat sommige leerlingen, zoals leerlingen met een autisme spectrum stoornis, vaak een beperkte verbeeldingskracht hebben.

Voor leerlingen met een fysieke beperking geldt dat zij hun eigen productieve mogelijkheden zullen verkennen en exploreren. Technologie kan worden ingezet als hulpmiddel.

Voor leerlingen met beperkte (fijn-)motorische vaardigheden kan het leren omgaan met verschillende materialen een waardevolle ervaring zijn, mede voor het stimuleren van de sensomotorische ontwikkeling.

DB Kerndoel 1: De leerling maakt kennis met het sociaal culturele aanbod in zijn omgeving door actief deel te nemen aan culturele activiteiten

AR Kerndoel 1: De leerling oriënteert zich op het sociaal-culturele aanbod in zijn omgeving, leert een voor hem passende keuze te maken uit dit aanbod en leert actief deel te nemen aan culturele activiteiten

DB Kerndoel 2: De leerling leert vaardigheden waarmee hij zich creatief en kunstzinnig wil en kan uiten, passend bij de eigen mogelijkheden, talenten en voorkeuren

AR Kerndoel 2: De leerling leert zich creatief en kunstzinnig te uiten, passend bij de eigen talenten, voorkeuren en mogelijkheden

DB Kerndoel 3: De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of binnen een groep, aan anderen (medeleerlingen, ouders) te presenteren

AR Kerndoel 3: De leerling leert eigen creatief of kunstzinnig werk, alleen of met een groep, aan derden te presenteren

DB Kerndoel 4: De leerling leert te communiceren over eigen kunstzinnig werk en dat van anderen

AR Kerndoel 4: De leerling leert te vertellen en na te denken over eigen creatief of kunstzinnig werk en over het werk van anderen

De algemene visie van Aventurijn is doorgelezen en we hebben gekeken of er een lijn getrokken kon worden naar verschillende beginpunten van cultuureducatie.

De beginpunten die het meest overeenkomen zijn:

- Cultuur educatie als bijdrage aan leerklimaat
- Cultuur educatie als visie op vorming

HOOFDSTUK 3 CULTUUREDUCATIE IN DE TOEKOMST

DROMEN EN WENSEN VANUIT HET TEAM M.B.T. CULTUURONDERWIJS

Om het onderwerp cultuureducatie bij collega's levendig te maken hebben wij, na een algemene uitleg, een droomwolk in de teamkamer opgehangen. Hierop stond de vraag te noteren wat de wensen zijn betreft cultuur ,kunst en erfgoed. Wat willen we met ons cultuur onderwijs en wat willen wij bereiken in de toekomst (visie)? Onder de wolk hing een uitleg van wat cultuur onderwijs betekent. Tot onze grote vreugde zijn er veel reacties opgeschreven en hebben collega's actief meegedacht over dit onderwerp. Daarna hebben wij een visiebijeenkomst gehouden met collega's van verschillende niveaugroepen. Het was een mix van leerkrachten en vakleerkrachten.

Aan de hand van een PowerPoint presentatie hebben wij gesproken over ons cultuur aanbod op de Aventurijn en wat wij en de collega's voor visie hebben betreft cultuureducatie. De PowerPoint begon met het laten zien van een filmpje van Eric Scherder; over de stimulatie van het creatieve brein. Hopend dat dit onze collega's zou prikkelen en dat ze zouden inzien dat uitjes naar het theater niet alleen entertainment is, maar ook veel meer doet met de leerlingen!

Ook vonden wij het van belang de SWOT-analyse te bespreken met de collega's, omdat we van meerdere kanten zicht wilde hebben op de strength, weaknesses, oppurtunity's en threats. De SWOT-analyse die wij al eerder hadden ingevuld kwam erg overeen met de opmerkingen van de collega's. Wel zijn er nog zeer bruikbare aanvullingen gedaan.

De volgende open vraag werd aan de collega's gesteld; 'Wij vinden cultuuronderwijs belangrijk, omdat...' Om vooraf de collega's te activeren hebben we een filmpje laten zien over de visie van scholieren.

Natuurlijk hadden wij al met elkaar besproken waarom cultuuronderwijs zo belangrijk was, maar dit waren enige opmerkingen van collega's:

- ✚ Ze krijgen succeservaringen, doordat ze hun eigen creaties vorm kunnen geven en dat is altijd goed!
- ✚ De belevingswereld van de leerlingen wordt vergroot. En de leerlingen zien in dat nieuwe ervaringen fijn en spannend kunnen zijn
- ✚ De leerlingen kunnen hun eigenheid ontplooiën
- ✚ Creativiteit is een ander middel van communicatie, die erg geschikt is voor onze doelgroep
Op deze manier kunnen zij zich op een andere manier uiten.
- Onze leerlingen worden beschermd opgevoed en kunnen op deze manier uit hun comfortzone treden.

ONZE VISIE OP CULTUURONDERWIJS OP VSO AVENTURIJN:

Onze leerlingen met een verstandelijke beperking zijn gebaat bij kunst en cultuuronderwijs omdat het een middel bij uitstek is om ze succes ervaringen op te laten doen.

Ze zijn zeer intuïtief en primair in hun beleving en kunnen dat door middel van de kunstzinnige vakken uiten en verwerken . Dit is een belangrijk middel in hun zelfontplooiing en in het contact met maken met de ander. Deze vakken zorgen ervoor dat er ruimte is om buiten bestaande kaders te denken en te handelen.

Daarnaast is het belangrijk dat onze leerlingen in aanraking komen met kunst en cultuur op school omdat ze het over het algemeen in hun eigen omgeving niet gewend zijn. Dit zorgt voor een bredere visie op de maatschappij.

Kijk.....

*Het is niet wat het lijkt te zijn
anders dan gewoon
val ik met mijn onvermogen geregeld uit de toon
op zoek naar verbinding en contact.
hongerend naar tekst
onverstaanbaar vaak in woorden
traag in het begrijpen van wat er wordt gezegd,
Het moet steeds opnieuw aan mij worden uitgelegd,
In woord en gebaar
En dan nog ben ik het weer snel vergeten.
Leren vind ik meer dan lastig, weinig is vanzelfsprekend.
Zoveel wat ik niet begrijp in deze wereld en voorbij gaat aan mij
Hoofden van voorbijgangers draaien om en kijken
Kijken nog een keer naar mij
Ik ben in mijn eigen wereld,
Een wereld van regels en structuur
Op zoek naar verbinding dwars door de muur
van beperking en onvermogen,
En het dan vinden op den duur!
Luister, luister naar de klanken van muziek
Het ritme trekt aan mij en zorgt ervoor, dat ik als vanzelf beweeg.
De kleurrijke noten maken mijn hoofd leeg,
net zoals de kleuren op een palet
intuïtief in vormen op het doek gezet.
Spelenderwijs treed naar ik buiten, op zoek naar contact
En zie hoe ik mijn weg vind, ongegeneerd
Zo weet ik mij begrepen en gewaardeerd.
mijn leven wordt verrijkt, mijn onvermogen wordt ontward,
Kunst maak je niet met je hoofd, kunst maak je met het hart.*

TOEKOMSTIG PROFIEL

Wij willen als school naar scenario 2

“Vragen & aanbieden”

De school vraagt; daar draait het om in dit scenario. De school ontwikkelt een eigen profiel; cultuureducatie staat in dienst van dit profiel. Cultuureducatie in brede zin is een terrein waarop het schoolteam zelf expertise heeft. Dat is een vereiste om zelf vraag te ontwikkelen, waarbij een passend aanbod kan worden gezocht. Een van de teamleden is cultuurcoördinator, voert deze taak op initiatiefrijke wijze uit. De school participeert in een lokaal of regionaal netwerk waar men de eigen ambitie op het gebied van cultuureducatie vertaalt in vragen waarop extern een passend aanbod wordt gezocht. Dit wordt vastgelegd voor meerdere jaren. nieuw geheel, met een nieuwe vorm van organisatie en een overkoepelend beleid, waarvan het schoolbeleid onderdeel uitmaakt. Cultuureducatie is geen zaak van de basisschool, maar van een geïntegreerd geheel.

In de toekomst zal het cultuuronderwijs op Aventurijn een prominente rol hebben binnen het onderwijscurriculum. Ieder teamlid draagt hieraan zijn steentje bij. Gezamenlijk zijn we verantwoordelijk voor een divers en op de leerlingen afgestemd aanbod. In de uitvoering van het cultuurbeleid nemen de vakdocenten een centrale rol in, gezamenlijk met de werkgroep cultuur. Per schooljaar vinden er twee school brede themaprojecten plaats. Een rond de burgerschapsweek en een rondom het spektakel. Tijdens deze projecten wordt er vakoverstijgend gewerkt. De vakdocenten hebben geregeld maandelijks overleg om elkaar op de hoogte te houden van de voortgang binnen hun vakgebied, te brainstormen over nieuwe thema's en elkaar en het team te inspireren. De bestaande leerlijnen voor kunstzinnige oriëntatie hebben gefaseerd een make-over ondergaan, waarbij naast vak inhoud ook aandacht is voor de sociale emotionele ontwikkeling van de leerling.

De school heeft zich geprofileerd binnen Almere. Er vinden tentoonstellingen plaats in de stad en leerlingen geven voorstellingen in het theater. Er wordt op structurele basis samen gewerkt met een aantal instellingen bv het KAF, theater de Voetnoot, Museum PIT. Regelmatig is er in de plaatselijke krant iets te lezen over culturele activiteiten van Aventurijn.

Muziek, beeldende vorming en drama hebben een vaste plek op het rooster, in de toekomst willen we dit ook voor Cultureel erfgoed, media en literatuur. De opgedane lessen worden bijgehouden in een cultureel portfolio dat door de werkgroep beheerd. Deze lessen zouden dan in een thema week aan bod gaan komen. Bijv. literatuur... er worden verhalen geschreven, er worden gedichten gemaakt. Er worden schrijvers uitgenodigd. Er wordt voorgelezen in de groepen. Bijvoorbeeld Media; we maken een film met de leerlingen van school. Bijvoorbeeld Erfgoed' bezoek aan Zuiderzeemuseum als afsluiting op een lessenreeks in de klas.

We willen een portfolio maken voor elke leerling apart waarin verwerkt wordt welke kunst disciplines aan bod zijn geweest dat jaar. Tegelijkertijd zal duidelijk worden waar het interessegebied en het talent van de betreffende leerling ligt.

ROLLEN, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Vanaf Juni 2017 zijn er drie **ICC'ers** op de Aventurijn; Dinie Wellen, Gea Hendriks en Hannie Donker. Samen zullen zij als drie-eenheid zorgen voor het Kunst en cultuurbeleid op onze school. De ICC-ers (werkgroep cultuureducatie) zijn de kartrekkers om cultuureducatie binnen Aventurijn verder op de kaart te zetten. Daarnaast is het de taak van de ICC-ers om de juiste lijn uit te zetten, de kwaliteiten van iedereen optimaal te benutten en in te zetten, hulpvragen in kaart brengen en hier oplossingen voor bedenken. De werkgroep zal middels teamvergaderingen input ontvangen vanuit het team maar ook het team op de hoogte stellen van de ontwikkelingen op dit gebied.

Taken van werkgroep cultuureducatie zijn:

- Commissie aansturen door eens per zes weken een bijeenkomst te plannen. Samen te kijken naar de activiteiten die op de planning staan. Daarnaast ook een korte evaluatie van de activiteiten die hebben plaatsgevonden.
- De verantwoordelijke ICC-er plant en organiseert activiteiten via Collage-Almere. Hierbij rekening houdend met de disciplines die de leerlingen al hebben gehad.
- Collega's op de hoogte stellen van de reserveringen en duidelijk maken wat er verder van hun verwacht wordt. [vervoer, ouders]
- Evaluatie met Collage en met de desbetreffende collega's.
- De ICC-ers bezoeken jaarlijks netwerkbijeenkomsten om op de hoogte te blijven van de activiteiten van Collage Almere.

De ICC'ers worden bij de uitvoering van het cultuurbeleidsplan inhoudelijk ondersteund door de bovenscholse cultuurcoördinator van Stichting Passend Onderwijs.

Rolverdeling

Gea en Dinie zullen hun taken, genoemd in de 'Huidige stand van zaken', voortzetten. Zij zullen een sturende rol hebben in de keuze van de verschillende disciplines voor elke groep. (Collage)

Hannie Donker zal in samenwerking met Sandra Heemskerk (Dramadocent) zorgen voor de open podia en Spektakel feesten. De nadruk ligt op het stimuleren van de creatieve uitingsvormen. Hierbij komt de opbouw/het in goede banen leiden van deze evenementen. Ook is er een kostenplaatje waar aan gehouden moet worden.

BUDGET

Materialen	Kosten		Beschikbaar Budget
Aanschaf lampen	1000,00	Prestatiebox	1020,84
Aanschaf literatuur	100,00	Velo gelden	101,31
Huur podium	per jaar 170,00	Velo gelden leerling	765,63
Materialen audio..	700,00	Budget Collage	3620,00
Aanschaf Lessenaars	100,00	Extra budget Collage	900,00
Planken in atelier	100,00		
Wissellijsten	200,00		
Plafondsysteem ophang	100,00		
Abonnementen	100,00		
Totaal.	2670,00		
Voorstellingen/workshops	3600,00		
Totaal	6270,00		6407,78

HOOFDSTUK 4 FASERING EN IMPLEMENTATIE

FASERING IN JAREN

2017-2018	
Drama	<ul style="list-style-type: none"> - Gezamenlijke afspraken maken met een theater waar we gebruik van kunnen maken in kader van toekomstige producties. - De culturele kaart uitbreiden met geschikte locaties, contactpersonen, voorzieningen, etc. - Concept van Cafe Aventurijn en het Spektakel verder ontwikkelen. - Mogelijkheden onderzoeken in samenwerken met Bonte Hond.
Dans	Verder ontwikkelen en uitbreiden van de dansgroep Aventurijn. Groep- doorbroken.
Muziek	<ul style="list-style-type: none"> - Gezamenlijke afspraken maken met een theater waar we gebruik van kunnen maken in kader van toekomstige producties. - Overzicht maken van de instrumenten en materialen die nodig zijn. Plan maken wat wanneer aangeschaft kan worden (budget) - Verder ontwikkelen van schoolkoor Aventurijn en vergroten van de aanwezigheid binnen school. - De culturele kaart uitbreiden. - Aanvraag.Muziekimpuls.in samenwerking met de Bovenschoolse Cultuur coördinator. - Leerlijn ontwikkeling , sociaal-emotioneel en muziek.
Atelier	<ul style="list-style-type: none"> - Expositieruimte creëren door het gehele gebouw waardoor werk van leerlingen blijvend te zien zal zijn. - Overzicht maken welke materialen nodig zijn. Plan maken wanneer wat wanneer aangeschaft kan worden. - Lokaal herinrichten met extra ruimte voor de werkstukken - Aanschaf van literatuur en Kunst(kijk)boeken voor leerkrachten en leerlingen. - De culturele kaart uitbreiden met geschikte personen, lokaties, voorzieningen.
Overig	<ul style="list-style-type: none"> - Vaste overlegmomenten inplannen met de Cultuur coördinator. - Een werkgroep Kunst en cultuur samenstellen uit de verschillende werkgroepen die nu nog aan verschillende projecten werken - Agenderen in jaarplanning ruimte voor de werkgroep Kunst en cultuur met het team. - Aanschaf van materialen ten behoeve van Kunst en Cultuur zoals posterframes en kaartenrek, microfoons, podiumdelen en lampen. - Culturele kaart updaten en aanvullen - In kaart brengen van de abonnementen die afgesloten zijn in afgelopen jaren. - Brainstormen met Olivijn over mogelijkheden tot samenwerking en gebruik van ruimtes. - Overzicht maken welke disciplines door welke groep worden ingezet via Collage.
2018-2019	
Drama	Borgen en indien nodig bijstellen van de plannen.
Dans	Ontwikkelen van nieuw concept; groep doorbroken dansworkshops.
Muziek	BIM cursus volgen door muziekdocent en leerkrachten van EMB groep.
Atelier	Expositie organiseren in externe locatie (bijvoorbeeld Gemeentehuis, KAF) Borgen en voortzetten van uitgezet beleid.
Overig	Afspraken maken met Olivijn voor samenwerking

EVALUATIE, BORGING EN COMMUNICATIE

- Tijd inruimen voor cultuuronderwijs tijdens teamoverleg (ICC-ers agenderen dit)
- Het werk van leerlingen is op dit moment niet zichtbaar in de school. Er gebeurt veel maar je kunt het niet zien. We willen de het gemaakte werk van leerlingen meer tentoonstellen aan de muur, in vitrinekasten etc.
- Het atelier zou aantrekkelijker kunnen worden (hoeft niet prikkelarm te zijn)
- Meer bewust gebruik maken van het aanbod van Collage (aanbod zoeken passende bij de thema's en meer planmatig - bewuste afwisseling van disciplines).
- School-brede thema's waarin alle vakken samenwerken tijdens burgerschapsweek (misschien langer dan 1 week?) en rondom Spektakel.
- Financiën. Er zijn aparte budgetten voor de losse vakken (drama, muziek en atelier) en er is Collage-geld beschikbaar. Aangaande andere wensen: maak een plan en budget en dan kan er gekeken worden wat mogelijk is.
- Regelmatig overleg met boven-schoolse ICC-er om gezamenlijke plannen te realiseren .
- Evaluatie en borging digitaal vaststellen via het programma van schoolmonitor.
- Een boekenrekje installeren met informatie over cultuureducatie. zodat het aanbod zichtbaar voor het team is.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE

CONCLUSIES EN BEVINDINGEN

Geconcludeerd kan worden dat Aventurijn nu een beleidsplan heeft waar planmatig en gecontroleerd mee aan de slag gegaan kan worden. Door veranderingen stap voor stap in/door te voeren is er een grote kans van slagen. Een aantal veranderingen zijn al ingevoerd. Het is een plan geworden waar het hele team bij betrokken is en bij betrokken blijft doordat de cultuurcommissie evaluatie momenten inplant.

Het blijft een werk document. Ieder jaar zal opnieuw naar het plan gekeken worden en eventueel worden bijgesteld.

Voor onze school is de aanstelling van een boven schoolse coördinator dit schooljaar een verrijking en we hopen dat er via deze persoon meer gezamenlijke plannen binnen onze stichting gerealiseerd kunnen worden.

LITERATUUR- EN BRONVERMELDING

Bronnen

Jet Hellenthal Collage Almere

Len Cornelissen [Collage]

Marijke Smedema (Olivijn)

Websites

www.lkca.nl

www.cultuurparticipatie

www.leerlijnen.cedgroep.nl

Literatuur

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap[2010]

Kerdoelen speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen en meervoudig gehandicapte leerlingen. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Aventurijn, *schoolplan Aventurijn* [2015-2019]

HOOFDSTUK 6 BIJLAGEN

BIJLAGE 1 INVENTARISATIE VAN DE FACILITEITEN

BEELDEND	ja	1	2	3	4
Teken-/handvaardigheidslokaal (inclusief aanwezige faciliteiten)	x			x	
Vaktijdschrift (via abonnement)					x
Kunstboeken, boeken kunstgeschiedenis/ -beschouwing					x
Boeken en (digitale) methode beeldende vorming	x			x	
Gereedschap en materialen: tekenen	x			x	
Gereedschap en materialen: handvaardigheid	x			x	
Gereedschap en materialen: textiel	x			x	
Opbergruimte	x			x	
Vitrinekasten					
Anders, namelijk:					
DANS	ja	1	2	3	4
Vaklokaal (inclusief aanwezige faciliteiten)	x		x		
Geluidsinstallatie	x			x	
Attributen om dans te accentueren (linten, hoepels enz.)	x			x	
Methode voor dans					x
Vaktijdschrift (via abonnement)					x
Anders, namelijk:					
DRAMA (TAAL EN SPEL)	ja	1	2	3	4
Vaklokaal (met schone vloer en inclusief aanwezige faciliteiten)	x			x	
Tribune					x
Toneelbelichting					x
Toneelgordijnen	x			x	
Decorstukken	X			X	

Geluidsinstallatie	X			X	
Toneelattributen	X			X	
Spelattributen, verkleedkist, lappen	x			X	
Kostuums, grimeerspullen	x			x	
(digitale) methode voor drama					x
Vaktijdschrift (via abonnement)					x
Anders, namelijk:					
MULTIMEDIA	ja	1	2	3	4
Computers in elk lokaal met internetverbinding					X
Meerder digitale fotocameraatjes					X
Filmcamera					X
Microfoon	x			x	
Attributen: groen doek, reflectieparaplu					X
Softwareprogramma's t.b.v. beeldmanipulatie en beeldbewerking					X
Methode media-educatie					x
Anders, namelijk:					
MUZIEK	ja	1	2	3	4
Muzieklokaal (inclusief aanwezige faciliteiten)	X			X	
Instrumenten onderbouw	X			X	
Instrumenten midden- en bovenbouw	X			x	
Geluidsapparatuur	X			x	
Methode voor muziek					X
Vaktijdschrift (via abonnement)					x
Anders, namelijk:					
ERFGOED	ja	1	2	3	4
Historische naslagwerken en kaarten					X
Verzameling historische voorwerpen					X
Atlassen					X
Methode erfgoed					X

Anders, namelijk:					
ALGEMEEN	ja	1	2	3	4
Digitaal schoolbord	X			X	
Beamer	X			X	

BIJLAGE 2 CULTURELE KAART

<p>Bonte hond www.bontehond.net contact persoon Linda Speelman: linda@bontehond.net</p>	<p>Collage www.collage-almere.nl contact persoon Jet Hellenthal jet@collage-almere.nl</p>	<p>De Witte Olifant www.dewitteolifant.nl Steiger 206 1351 AW Almere 036-5215259</p>
<p>De bibliotheek www.denieuwebibliotheek.nl contactpersoon voor boekpakketten, Miriam Haver m.haver@denieuwebibliotheek.nl</p>	<p>P!T Museum www.pitveiligheid.nl Schipperplein 4 - 8, 1315 SB Almere Telefoon: 036 844 6637</p>	<p>Natuurbelevingscentrum Oostvaarders www.stadennatuur.nl Oostvaardersbosplaats 1 1336 RZ Almere 036-2020902</p>
<p>Vis a Vis www.visavis.nl Muiderzandplaats1, 1361 Almere 036 536 9933</p>	<p>KAF www.kaf.nl Esplanade 10, 1315 TA Almere 036 845 5555 e.info@kaf.nl</p>	<p>StichtingArtLoca www.artloca.nl De Steiger 77 1351 AE Almere 036 5252843 info@artloca.nl</p>

BIJLAGE 3 LEERLIJNEN CED

Leerlijnen	Kerdoelen	Uitstroom Dagbesteding/ Arbeid
1.1. Oriëntatie op culturele activiteiten	De leerling maakt kennis met het sociaal culturele aanbod in zijn omgeving door actief deel te nemen aan culturele activiteiten	Dagbesteding (DB)
	De leerling oriënteert zich op het sociaal-culturele aanbod in zijn omgeving, leert een voor hem passende keuze te maken uit dit aanbod en leert actief deel te nemen aan culturele activiteiten	Arbeid (AR)
2.1. Expressie met materialen	De leerling leert vaardigheden waarmee hij zich creatief en kunstzinnig wil en kan uiten, passend bij de eigen mogelijkheden, talenten en voorkeuren	Dagbesteding (DB)
2.2. Gebruik van technieken		Arbeid (AR)
2.3. Beelden aspecten in het platte vlak (tekenen)	2. De leerling leert zich creatief en kunstzinnig te uiten, passend bij de eigen talenten, voorkeuren en mogelijkheden	Arbeid (AR)
2.4. Handvaardigheid		
2.5. Dramatische vorming		
2.6. Zingen		
2.7. Bewegen op muziek		
2.8. Muziek beleven		

<p>2.9. Muziek beluisteren, onderscheiden en benoemen</p> <p>2.10. (Ritmisch) muziek maken met instrumenten</p>		
<p>3.1. Presenteren eigen werk</p>	<p>3. De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of binnen een groep, aan anderen (medeleerlingen, ouders) te presenteren</p>	<p>Dagbesteding (DB)</p>
	<p>3. De leerling leert eigen creatief of kunstzinnig werk, alleen of met een groep, aan derden te presenteren</p>	<p>Arbeid (AR)</p>
<p>4.1. Communiceren over werkstukken</p>	<p>4. De leerling leert te communiceren over eigen kunstzinnig werk en dat van anderen</p>	<p>Dagbesteding (DB)</p>
	<p>4. De leerling leert te vertellen en na te denken over eigen creatief of kunstzinnig werk en over het werk van anderen</p>	<p>Arbeid (AR)</p>

Culturele oriëntatie en creatieve expressie

DB Kerndoel 1: De leerling maakt kennis met het sociaal culturele aanbod in zijn omgeving door actief deel te nemen aan culturele activiteiten

AR Kerndoel 1: De leerling oriënteert zich op het sociaal-culturele aanbod in zijn omgeving, leert een voor hem passende keuze te maken uit dit aanbod en leert actief deel te nemen aan culturele activiteiten

1.1. Oriëntatie op culturele en creatieve activiteiten	1	2	3	4
	5	6	7	8
	Weet de plaatselijke activiteiten-krant te vinden (Uitagenda Rotterdam, Dagjeweg)	Bekijkt beelden in het park en/of op straat. Oriënteert zich op verschillende filmgenres	Beargumenteert zijn keuze voor een bepaald filmgenre Oriënteert zich op verschillende muziekuitvoeringen	Oriënteert zich op verschillende toneelstukken. Beargumenteert zijn keuze voor een muziekuitvoering
	9	10	11	12
	Beargumenteert zijn keuze voor een bepaald toneelstuk	Bezoekt een museum onder begeleiding. Oriënteert zich op verschillende cabaretiers	Geeft zijn mening over culturele activiteiten. Beargumenteert zijn keuze voor een cabaretier	Schaft een CJP aan voor korting op culturele activiteiten. Onderbouwt waarom hij een kunst-werk wel mooi vindt of juist niet
	13	14	15	16
	Weet welke tentoonstellingen er in de dichtstbijzijnde musea zijn	Bezoekt zelfstandig een museum	Zoekt op internet/in de krant/op tv naar voor hem interessante	Plant een activiteit en bestelt kaart-jes

			culturele activiteiten in de buurt	
--	--	--	------------------------------------	--

DB Kerndoel 2: De leerling leert vaardigheden waarmee hij zich creatief en kunstzinnig wil en kan uiten, passend bij de eigen mogelijkheden, talenten en voorkeuren

2.1 Expressie met materialen	1	2	3	4
				Maakt een eigen fantasietekening met verschillende materialen zoals potlood, vetkrijt, verf
	5	6	7	8
	Maakt vanuit opdracht een tekening met verschillende materialen	Bedenkt vooraf wat hij wil maken en hoe hij dit wil gaan doen (ik ga een huis maken, dit is een huis)	Schildert dingen vanuit eigen ervaring (vervoersmiddelen en dieren)	Zoekt een voorbeeld om een eigen idee beter uit te drukken in een werkstuk (plaatje van een paard)
	9	10	11	12
	Maakt een werkstuk met een combinatie van werkelijkheid en fantasie (auto met vleugels). Zoekt knutselmaterialen die vorm geven aan zijn verbeelding (tandenstokers zijn stekels van egel)	Beschrijft het effect van het gebruik van verschillende materialen als ecoline, oost-indische inkt, verf, houtskool. Kiest vooraf het meest geschikt materiaal om zijn idee uit te drukken	Kiest kleuren bij een bepaald gevoel en legt zijn kleurkeuze uit (geel bij vrolijkheid)	Maakt objecten zo echt mogelijk na (met klei) en gebruikt hierbij de juiste vormen (kop is rond, benen zijn lang)
	13	14	15	16

	Gebruikt allerlei onderwerpen uit zijn directe omgeving in zijn werkstukken	Beeldt een verhaal uit (tekening, beeldend werkstuk) Maakt een werkstuk waarin een ander een uitgebeeld gevoel herkent	Gebruikt allerlei onderwerpen in zijn werkstukken buiten zijn directe omgeving (planeten, bergen) Maakt vooraf een ontwerp voor eigen kunstwerk	Beeldt een gedicht uit (tekening, knutselwerk) Gebruikt symbolen in eigen kunstwerk
--	---	---	--	--

AR Kerndoel 2: De leerling leert zich creatief en kunstzinnig te uiten, passend bij de eigen talenten, voorkeuren en mogelijkheden

2.2. Gebruik van technieken	1	2	3	4
	Voelt verschillende materialen als een kwast, lijm, water en zand	Plakt papiertjes op waar al lijm op zit Gebruikt ongericht veel gebruikte knutselspullen als een kwast en prikpen (geeft ongerichte vegen met een kwast, prikt in papier) Stempelt met zijn vinger verf op een papier Maakt vlekken met inkt of verf op	Smeert met plakkwastje lijm op een papier dat vastligt op tafel Gebruikt potlood, kleurpotlood, wasco Prikt in de buurt van een lijn met een prikpen (in papier of karton) Stempelt met zijn vinger op stof	Smeert met plakkwastje lijm op papier dat hij zelf vasthoudt Prikt langs een lijn met een prikpen Knipt met een schaar ongericht in papier Stempelt met diverse materialen op stof

		stof		Stempelt met diverse materialen op papier
	5	6	7	8
	Smeert papier op de goede kant met lijm in Prikt langs een kronkelige lijn met een prikpen Knipt met een schaar een stuk papier af Stempelt met een kurk op stof Spat met verf (met tandenborstel of zeef)	Prikt heel figuurtje uit met prikpen Knipt draadjes door Knipt met een schaar over een rechte vouw Vouwt een recht kruis (vier vierkantjes) van een vel papier Stempelt met propjes papier of stof in verf gedoopt op papier Kraast figuren in kleivormsels met prikkers Niet papier aan elkaar met nietmachine	Knipt met een schaar eenvoudige figuren uit (vierkant, cirkel) Vouwt een schuin kruis (vier driehoeken) van een vierkant papier Stempelt met verschillende (natuur) materialen die hij insmeert met verf (schelpen, stukjes hout, stenen) Maakt een eigen stempel van een aardappel	Vouwt zestien vierkantjes van een vierkant papier Smeert verf over een sjabloon om papier te sjabloneren Gebruikt kleigereedschap (klei-spatel, toller, mesje) om figuren in de klei te maken (met spatel putjes in klei drukken om ogen te maken)

	9	10	11	12
	Knipt met een schaar moeilijke figuren/plaatjes uit (uit tijdschrift) Smeert verf over een sjabloon om stof te sjabloneren	Vouwt een vouwwerkje na Gebruikt splitpennen om papier en karton te bevestigen Gebruikt scherpe voorwerpen voorzichtig (van je af snijden)	Vouwt een doosje op basis van 16 vierkantjes Smeert klei netjes aan als hij een foutje in kleiwerk heeft gemaakt Maakt een linodruk met voorgesneden linoleum	Gebruikt verschillende knopen om materialen stevig aan elkaar te verbinden
	13	14	15	16
	Beargumenteert waarom hij een bepaalde techniek gebruikt			

2.3. Beeldende aspecten in het platte vlak (tekenen)	1	2	3	4
	Maakt krabbels (kronkelend over papier)	Wijst de kleuren rood, blauw, geel en groen aan wanneer deze genoemd worden Pakt één kleur die hem voorhanden komt, om mee te kleuren	Benoemt de kleuren rood, blauw, geel en groen Maakt spiraalvormige krabbels op papier die op cirkels gaan lijken	Wisselt van kleur bij het inkleuren van een kleurplaat Krast horizontaal en verticaal op papier (maakt kruizen) Draait het papier bij het inkleuren
	5	6	7	8
	Gebruikt juiste kleuren bij nakleuren van voorbeeld uit een kleurboek Gebruikt cirkels voor van alles in zijn tekening (boom, huis, zon)	Wijst de kleuren oranje, bruin, grijs, zwart, wit, roze, paars aan wanneer deze genoemd worden Kleurt binnen de lijnen Tekent verdeeld over een vel papier Tekent mens als een koppoter (soort lopend hoofd, benen en armen zitten aan de kop vast) Tekent vierkanten bij vierkante objecten (huis)	Benoemt de kleuren oranje, bruin, grijs, zwart, wit, roze, paars Gebruikt objectkleuren (kleuren passend bij de realiteit) Kleurt egaal een kleurplaat in Benut de ruimte van het tekenpapier Brenge symmetrie in tekening (in beide hoeken hetzelfde) Tekent grove details bij mensen en andere figuren (romp, handen en voeten)	Tekent dingen bewust onder of boven op een blad (de zon bovenaan, gras beneden) Tekent figuren met kleine details (wenkbrauwen, appels in boom, geslachtsdelen) Tekent figuren beter in proportie (volwassenen langer dan kinderen, kleine handen)

	9	10	11	12
	<p>Mengt met twee primaire kleuren een vooraf bedachte secundaire kleur met voorbeeld</p> <p>Benoemt dat er verschillende tinten van kleuren bestaan en gebruikt deze (donkergroen, lichtblauw)</p>	<p>Mengt met twee primaire kleuren een vooraf bedachte secundaire kleur zonder voorbeeld</p> <p>Maakt kleuren lichter of donkerder met diverse materialen (zachter of harder drukken, meer of minder water bij waterverf)</p> <p>Tekent kloppend gezichten van opzij (één oog, helft van de mond)</p>	<p>Mengt met drie kleuren een vooraf bedachte kleur met voorbeeld (rood, blauw en wit = lichtpaars)</p> <p>Past contrastkleuren toe om aspecten in een tekening te benadrukken</p> <p>Gebruikt allerlei onderwerpen in zijn tekening buiten zijn directe omgeving (planeten, bergen)</p> <p>Tekent uit het hoofd geen voorwerpen meer die je niet kan zien op een tekening (boom half achter huis)</p> <p>Tekent eenvoudige stripverhaaltjes</p>	<p>Mengt met drie kleuren een vooraf bedachte kleur zonder voorbeeld (rood, blauw en wit = lichtpaars)</p> <p>Geeft diepte aan in een tekening door voorwerpen kleiner en hoger op vel te plaatsen als ze verder weg zijn</p> <p>Geeft ruimtelijke verhoudingen aan in een tekening (huis in diepte)</p> <p>Tekent een voorwerp na vanuit een gezichtshoek (oor van de koffie-kop dat niet te zien is vanuit zijn gezichtshoek wordt niet getekend)</p> <p>Tekent figuren met details (wenkbrauwen, appels in boom)</p> <p>Tekent figuren in proportie (volwassenen langer dan kinderen, kleine handen)</p>

	13	14	15	16
	Gebruikt fijnere motieven ter decoratie	Drukt beweging uit in een tekening (door lijnen) Maakt in zijn werkstukken gebruik van diverse teken- en schildermaterialen (houtskool, oost-indische inkt)	Gebruikt textuur (dikkere laag verf) in een tekening Maakt een schematische bouwtekening	Tekent driedimensionale figuren (huis in diepte) Geeft diepte aan in een tekening door gebruik te maken van lichte en donkere kleuren Kiest geschikte teken- en schildermaterialen en technieken om zijn idee mee af te beelden Maakt een bouwtekening met de juiste maten erbij

2.4. Handvaardigheid	1	2	3	4
	Speelt ongericht met materialen als nat zand, vingerverf en potlood	Drukt zijn hand af	Slaat, trekt, klapt en duwt met brooddeeg Beplakt een papier met stukjes papier en ander materiaal	Maakt met brooddeeg verschillende vormen (grote en kleine bollen, dikke en dunne plakken en rollen) Slaat, trekt, klapt en duwt met zachte klei
	5	6	7	8
	Maakt met zachte klei verschillende vormen (grote en kleine bollen, dikke en dunne plakken en rollen) Slaat, trekt, klapt en duwt met harde (grijze) klei Maakt een bouwsel met wc-rollen en lijm	Maakt met harde (grijze) klei verschillende vormen (grote en kleine bollen, dikke en dunne plakken en rollen) Maakt een bouwsel met luciferdoosjes of kurken en lijm	Maakt een duimpotje door met zijn duim een holletje in klei te drukken Stelt een vorm samen met kosteloos materiaal als doosjes, kurken en lijm met voorbeeld (voertuig) Brengt symmetrie in een bouwsel	Kent de juiste vormen bij objecten en maakt deze globaal na met klei (kop is rond, benen zijn lang) Maakt een bouwsel met rietjes of lollystokjes en lijm (rond hutje)
	9	10	11	12
	Boetseert vierkantjes en kubussen van klei Maakt bouwsels waarbij hij zelf kosteloze materialen kiest en combineert (vlot van wc-rollen en	Maakt met klei specifieke vormkenmerken na van mensen en dieren (olifant met slurf en staart) Maakt collage door overlappend	Bevestigt functionele details aan kleiwerken (oor aan kopje) Bouwt een potje met ringen van klei (opbouwen van holle vormen)	Maakt met verschillende materialen gedetailleerde werkjes (borduren, fimoklei, sieraden maken, glas beschilderen) Gebruikt kleigereedschap

	lollystokjes)	te plakken en papier halfruimtelijk te verwerken (papier krullen, buigen, vouwen)		(kleispatel, toller, mesje) om figuren in de klei te maken (met spatel putjes in klei drukken om ogen te maken) Boetseert een figuur uit één stuk Krijgt een draad in de naald en borduurt met een rijgsteek Stempelt met verschillende (natuur) materialen die hij insmeert met verf (schelpen, stukjes hout, stenen) Brengt symmetrie in een bouwsel
	13	14	15	16
	Boetseert strakke vormen van klei (kubus) Maakt een ruimtelijk bouwwerk waarbij hij zelf materialen kiest en combineert (knijpers, lolly-stokjes) Past bij het maken van een werkstuk van hout diverse technieken toe om delen aan elkaar te bevestigen (timmeren, schroeven) Maakt een eenvoudig werkstuk	Smeert klei netjes aan als hij een foutje in kleiwerk heeft gemaakt Past bij het maken van een werkstuk van hout diverse technieken toe om details in het hout vorm te geven (vijlen, schuren, gutsen) Maakt een eenvoudig werkstuk van stof volgens een patroon (rok, theemuts)	Maakt een linodruk met voorgesneden linoleum Combineert verschillende technieken om een solide bouwwerk van hout te maken Maakt een solide werkstuk van metaal (solderen)	Maakt een ruimtelijk bouwwerk van diverse materialen (hout, papier, metaal) waarbij hij geschikte manieren kiest om deze stevig aan elkaar te bevestigen Maakt een werkstuk met decoraties en details van textiel (borduren, knopen aannaaien)

	van textiel (kussensloop, washandje borduren)			
--	--	--	--	--

2.5. Dramatische vorming			3	4
			<p>Gebruikt gebaren die bij een uitdrukking horen (arm uitstrekken bij grote boom)</p> <p>Doet één fantasiehandeling (geeft de pop een prik)</p> <p>Herkent zichzelf en andere bekenden die verkleed of geschminkt zijn (als vlinder of tovenaer)</p>	<p>Doet beweging en of houding na (krom lopen bij oude man)</p> <p>Doet een eenvoudige pantomime van de leerkracht na (klimmen op een ladder, iets denkbeeldig oprapen)</p> <p>Combineert eenvoudige fantasiehandelingen (geeft pop een prik en troost hem)</p>
	5	6	7	8
<p>Gebruikt materialen om een situatie uit te beelden (kruk als stuur van auto)</p> <p>Bootst een houding na die hij op een foto ziet (bukken om iets op te rapen)</p> <p>Beeldt dieren uit met bijbehorende geluiden</p> <p>Doet bewegingen van de leerkracht na bij voorgelezen bekend verhaal</p>	<p>Begint een rol te vertolken door imitatie en aanwijzingen</p> <p>Beeldt een kenmerk van typische personen uit (sterke man)</p> <p>Reageert op spelaanwijzingen</p> <p>Bootst herkenbare situaties na in zijn spel (zegt tegen een knuffel "niet bang zijn, papa is hier")</p> <p>Maakt bewegingen bij een voorgelezen bekend verhaal</p>	<p>Houdt tijdens een korte scène gerichte aandacht (paar minuten) bij een eigen rol</p> <p>Let met aanwijzingen van de leerkracht afwisselend op beweging, houding en mimiek</p> <p>Laat een verhaaltje zien in de poppenkast</p>		<p>Speelt een voorgelezen onbekend verhaal na</p> <p>Houdt één hoofdkenmerk vast tijdens een dramaspel van één scène (zachte stem)</p> <p>Let met aanwijzingen afwisselend op volume, intonatie en tempo</p> <p>Zet zijn tekst van één zin op het juiste moment in een toneelstukje van één scène in</p>

	Speelt alleen met een pop in de poppenkast zonder een verhaallijn	Speelt samen met een ander poppenkast zonder een verhaallijn		Laat samen met een ander een verhaaltje zien in de poppenkast
--	---	--	--	---

	9	10	11	12
	<p>Verzint één hoofdkenmerk bij een typetje dat hij speelt</p> <p>Houdt één hoofdkenmerk blijvend vast tijdens het dramaspel van een kwartier (zachte stem)</p> <p>Verzint het verloop van eenvoudig dramaspel</p>	<p>Houdt twee hoofdkenmerken van een rol blijvend vast tijdens dramaspel (krom lopen, zachte stem)</p> <p>Zet een aantal regels tekst in meerdere scènes op het juiste moment in</p> <p>Maakt een eigen verhaaltje en geeft dit vorm</p> <p>Houdt bij spelen de aandacht gericht op zichzelf en het speelvlak</p>	<p>Houdt meerdere hoofdkenmerken blijvend vast tijdens dramaspel (krom, langzaam, zachte stem)</p> <p>Past volume, tempo en intonatie in de stem aan aan het typetje dat hij speelt</p> <p>Onthoudt meerdere stukken tekst in een toneelstuk</p> <p>Houdt bij het spelen zijn aandacht gericht op zijn medespelers</p> <p>Groeit in zijn rol in een emotionele situatie die de leerkracht stuurt (speelt flink boos, zet emoties in)</p>	<p>Houdt bij spelen de aandacht gericht op zichzelf, medespelers en het speelvlak</p> <p>Speelt een rol in toneelstuk gebruik-makend van stem, mimiek en gebaar</p> <p>Verwerkt tijdens het oefenen van een voorstelling tips in zijn rol</p> <p>Vangt met eigen toneelspel een fout van een ander op in een toneelstuk</p> <p>Let met aanwijzingen van de leerkracht bij dramaspel afwisselend op beweging, houding en mimiek</p> <p>Houdt één hoofdkenmerk van een personage blijvend vast tijdens een dramaspel van één scène (zachte stem)</p> <p>Zet zijn tekst van één zin op het juiste moment in een toneelstukje van één scène in</p> <p>Verzint het verloop van een</p>

				eenvou-dig dramaspel Vertelt wat hij van het toneelspel van een ander vindt als hem hierom wordt gevraagd (mooi/minder mooi)
	13	14	15	16
	<p>Let met aanwijzingen afwisselend op volume, intonatie en tempo Verzint een hoofdkenmerk bij een typetje dat hij speelt</p> <p>Houdt één hoofdkenmerk blijvend vast tijdens het dramaspel (zachte stem) van een kwartier</p> <p>Zet een aantal regels tekst in meerdere scènes op het juiste moment in</p> <p>Speelt een belevens van zichzelf na</p>	<p>Past volume, tempo en intonatie in de stem aan aan typetje dat hij speelt</p> <p>Houdt twee hoofdkenmerken van een rol blijvend vast tijdens dramaspel (krom lopen, zachte stem)</p>	<p>Houdt meerdere hoofdkenmerken blijvend vast tijdens dramaspel (krom, langzaam, zachte stem)</p> <p>Maakt vooraf een script voor een kort toneelspel</p> <p>Draagt ideeën aan voor aankleding (decor, kostuums) bij eigen toneelspel</p>	<p>Houdt bij spelen de aandacht gericht op zichzelf, medespelers en het speelveld</p> <p>Benoemt bij eigen spel en ander-mans spel wat goed ging (mimiek, stemvolume)</p> <p>Maakt bewust contact met het publiek tijdens het optreden</p>

2.6. Zingen	1	2	3	4
	Zingt klanken uit een liedje na Beleeft plezier aan het samen zingen	Zingt eenvoudige woorden mee uit een liedje	Zingt korte zinnen (2 tot 3 woorden) mee uit een liedje	Zingt een kort en éénstemmig liedje mee Zingt liedjes bekend van radio en tv qua klanken mee Zingt eenvoudige liedjes uit andere culturen na, doet de woorden qua klank na (Marokkaans, Turks, Surinaams)
	5	6	7	8
	Zingt liedjes met een omvang van vijf tonen (klinkt vrij zuiver binnen deze tonen) Zingt zelf een bekend refrein wanneer alleen de startzin wordt voorgezongen	Zingt een eenvoudig lied mee bestaande uit meer coupletten Zingt zelf een bekend couplet wanneer alleen de startzin wordt voorgezongen Zet op het juiste moment in als de leerkracht een startsein geeft	Zingt uit het hoofd een eenvoudig lied bestaande uit meer coupletten (kent de melodie en tekst uit het hoofd) Bedenkt andere woorden in een tekst bij een goedgekend lied (springen i.p.v. klappen)	Zingt liedjes met een omvang van meer dan vijf tonen (zuiver stembereik) Neemt een voorgezongen toon over Zingt harder als de leerkracht zijn handen omhoog beweegt of uit elkaar Zingt zachter bij omlaag of naar elkaar toe bewegen
	9	10	11	12

	Zingt zonder voorbeeld liedjes van radio en tv Zingt liedjes met meerdere couplet-ten mee, die moeilijk zijn qua tekst en ritme	Zingt Engelstalige liedjes bekend van radio en tv (doet de woorden qua klank na) Zingt liedjes met meerdere couplet-ten uit het hoofd, die moeilijk zijn qua tekst en ritme	Neemt een voorgespeelde toon vocaal over	Zingt een eenvoudige canon
	13	14	15	16
	Blijft een eigen partij zingen met een groepje leerlingen terwijl er doorheen gezongen wordt	Heeft een gevarieerd liedrepertoire	Maakt een nieuwe tekst (passend ritme) bij een bekende melodie	

2.7. Bewegen op muziek	1	2	3	4
	Beweegt ongericht met het lichaam op de muziek	Reageert met bewegingen op vrolijke muziek	Voert twee grof motorische handelingen uit in een liedje	Danst met verschillende materialen en attributen
	Richt zijn aandacht op de muziek gedurende enkele seconden	Voert één grof motorische handeling uit in een liedje Imiteert gekoppelde beweging en klank (omhooggaand geluid = handen omhoog)		Voert een bekende handeling zelfstandig uit bij een herkenbaar liedje
	5	6	7	8
	Beweegt met de leerkracht mee op een langzame of snelle maat	Loopt mee op actuele muziek Doet mee met een reeks eenvoudige bewegingen in stilstaande kring (volksdans) Begint met bewegen aan het begin van een lied en stopt aan het eind Beweegt met de leerkracht mee bij een geleidelijk sneller of langzamer wordende maat	Danst op actuele muziek Loopt op verschillende aangegeven stampritmest Beweegt zijn armen los van zijn benen op muziek en omgekeerd Beweegt anders bij een tempowisseling in de muziek (snellere bewegingen als ritme versnelt) Herkent herhaling (beweegt alleen bij het refrein en staat stil tijdens coupletten)	Stapt op een door een instrument eenvoudig ostinaat ritme (lang achter elkaar herhaald ritme) Imiteert eenvoudige danspassen van andere leerlingen Houdt bewegingen tijdens muziek vol
	9	10	11	12

	Springt/huppelt/danst geïnspireerd door videoclip bij popmuziek	Stapt op gevarieerde ritmes die door een instrument wordt gespeeld (fluitmelodie, piano)	Doet mee aan een volksdans in de kring, met wisselende partners	Zingt en danst tegelijk op een eenvoudig liedje
	Reageert met een eigen beweging op de beweging van anderen	Varieert met bewegingen tijdens muziek	Danst passend bij diverse soorten muziek (house, hardrock, slow)	Reageert adequaat op muzikale veranderingen betreffende klank, vorm en betekenis (sneller dansen op hoger tempo en sterkere klanken in de muziek)
	Bedenkt eigen bewegingen passend bij de gedraaide muziek	Corrigeert eigen bewegingen (toch naar links stappen) Imiteert de dansbewegingen uit videoclip	Voert verschillende dansjes op dezelfde muziek uit	Leert anderen een dans(je) aan

2.8. Muziek beleven	1	2	3	4
	Geniet van muziekactiviteiten Komt tot rust bij muziekactiviteiten Komt los bij muziekactiviteiten		Reageert blij op vrolijke muziek	Wijst de juiste picto aan (vrolijk) bij het horen van vrolijke muziek
	5	6	7	8
Wijst de juiste picto (verdrietig) aan bij het horen van treurige muziek	Wijst de juiste picto aan bij verschillende stemmingen in muziek (blijdschap, boosheid, droefheid, schrik, angst, romantiek, dreiging en ontspanning) Benoemt of hij iets dichterbij hoort komen of verder weg hoort gaan bij het horen van muziek (crescendo en decrescendo)	Benoemt bij welke gelegenheden bepaalde muziek past (verjaardag-, trouw-, disco-, kerst- en kerkmuziek) Benoemt welke emotie er in een couplet voorkomt Wijst aan op plaatjes wat door muziek wordt uitgebeeld (eng bos bij spannende muziek)	Kiest de juiste plaatjes bij een geluidenverhaal (tikjes op een trommel hoort bij het plaatje regen, harde slagen bij onweer) Reageert met dansante bewegingen op muzikale betekenissen (boze sfeer, grote passen, armen omlaag, vrolijke sfeer, lichte pasjes, fladderend met de armen)	

2.9. Muziek beluisteren, onderscheiden benoemen			3	4
			Imiteert bewegingen met het lichaam die passen bij sterke of zachte tonen (stijf houden bij sterke tonen, losjes bewegen bij zachte tonen) Benoemt dat een klank lang of kort is	Geeft aan welke geluiden hetzelfde zijn (bij gehoorzoekers gevuld met rijst/erwtten) Geeft aan of een toon hoog of laag is (benoemt of het klinkt als vogeltje = hoog of beer = laag als deze begrippen worden aangeleerd)
	5	6	7	8
	Benoemt dat een toon zeer sterk of zeer zacht is Benoemt dat klank langer of korter is dan een andere klank	Benoemt of een toon harder of zachter is dan een andere toon Geeft aan of een toon hoog of laag is met beweging (hoog = armen omhoog, laag = armen omlaag) Klapt op de maat mee die wordt voorgeklapt Wijst vijf verschillende Orff-instrumenten aan wanneer deze genoemd worden (pauk, xylofoon, tamboerijn)	Benoemt of een toon hoger of lager is dan een andere toon Benoemt vijf Orff-instrumenten wanneer de leerkracht deze aanwijst (pauk, trom, xylofoon, klokken-spel, triangel, ratel, bekken, schellenraam, tamboerijn)	Benoemt sterke contrasten in een muziekstukje (hoog-laag, sterk-zacht, lange tonen-korte tonen) Wijst op een plaatje aan welk instrument hij hoort (piano, fluit, trommel, trompet, viool) Wijst de juiste liedprent aan wanneer een lied wordt voorgezongen

	9	10	11	12
	<p>Benoemt of een stem hoog of laag klinkt</p> <p>Benoemt welke variatie hij hoort in een muziekstukje qua sterkere en zachtere klanken</p> <p>Benoemt welke variatie hij hoort in een muziekstukje qua tempo-verandering</p>	<p>Ordent instrumenten naar hun klank (strijk-, slag-, toets- en blaasinstrumenten onderling)</p> <p>Benoemt welke variatie hij hoort in een muziekstukje qua verandering van stemmen</p> <p>Benoemt welke variatie hij hoort in een muziekstukje qua instrumenten</p>	<p>Benoemt verschillende muziekstijlen: hiphop, house, jazz, klassiek</p> <p>Laat zien dat hij een tweedelige maatsoort herkent (door steeds alleen de eerste tel te benadrukken door een klap)</p> <p>Benoemt welke bekende programma's bij bekende tunes horen die hij beluistert</p>	<p>Herkent en ordent twee instrumenten in een popgroep of orkest naar hun klank (viool als strijk-, trommel als slag-, piano als toets- en trompet als blaasinstrument)</p> <p>Laat zien dat hij een driedelige maatsoort herkent (door alleen steeds de eerste tel te benadrukken door een klap)</p> <p>Benoemt welke variatie hij hoort in een muziekstukje qua ritmewisseling of maatverandering</p>
	13	14	15	16
	<p>Telt het aantal tellen in een maat bij het horen van muziek</p> <p>Benoemt bij luisteren 5 Orff-instrumenten (pauk, trom, xylofoon, klokkenspel, triangel, ratel, bekken, schellenraam, tamboerijn)</p> <p>Benoemt bij welke gelegenheid</p>	<p>Benoemt sterke contrasten in een muziekstukje (hoog-laag, sterk-zacht, lange tonen-korte tonen, versnellen-vertragen)</p> <p>Benoemt bij het luisteren naar diverse instrumenten welk instrument hij hoort (piano, fluit, trommel, trompet, viool)</p>	<p>Maakt onderscheid tussen hoge en lage stemmen (sopraan, alt, tenor, bas)</p>	<p>Herkent instrumenten aan hun klank in een popgroep of orkest</p>

	muziek past (feestmuziek, achtergrondmuziek)	Benoemt globaal de herkomst van muziek (oosters, modern, klassiek)		
--	--	--	--	--

2.10. (Ritmisch) muziek maken met instrumenten	1	2	3	4
	Verkent instrumenten door deze te bekijken en aan te raken	Slaat ongericht op een Orff-instrument als een houtblok, trom of tamboerijn, niet in de maat	Slaat gericht op een Orff-instrument als een houtblok, trom of tamboerijn, niet in de maat	Speelt een kort zelfbedacht stukje op een Orff-instrument als een houtblok, trom of tamboerijn
	5	6	7	8
	Speelt mee met een eenvoudig ritme met een klankstaaf	Speelt mee met een eenvoudige melodie of ritme met twee klankstaven	Speelt mee met een eenvoudige melodie of ritme met drie klankstaven	Speelt een eenvoudige melodie op klankstaven waarbij hij door zang ondersteund wordt
	Speelt op de klankstaaf een ritme met een duidelijk begin en einde	Speelt een ritme met afwisseling in sterkte	Speelt een ritme met afwisseling in tempo	Speelt een kort begeleidingsritme met afwisseling in ritme
		Speelt om de beurt (speelt niet zelf steeds door zonder een ander te laten spelen)	Speelt een eenvoudig ritme met een andere leerling	Speelt een eenvoudig ritme met twee andere leerlingen
		Luistert naar een ander zonder zelf te spelen		Kiest instrument(en) bij een gegeven sfeer (trommels-spanning, harp-rustige sfeer) Laat een droevige muzikale sfeer horen en een vrolijke muzikale sfeer
9	10	11	12	
Speelt een eenvoudige melodie op klankstaven zonder door zang ondersteund te worden	Speelt een afgesproken begeleidingsritme op klein slagwerk, trom of tamboerijn	Klapt eenvoudig notenschrift met zijn handen	Voert een eenvoudig (eventueel grafisch) notenschrift uit met instrumenten	

	<p>Speelt een begeleidingsritme met afwisseling in sterkte, tempo en ritme</p> <p>Kiest bij een soort geluid een passend instrument (weet wat hij bij welk soort geluid nodig heeft, denk aan een geluidenverhaal)</p> <p>Kiest passende instrumenten om dieren uit te beelden (grote trom bij beer, fluit bij vogel)</p>	<p>Speelt een paar tonen op een keyboard met hulp van kleurenmuziekschrift (kleur per toon)</p>	<p>Speelt een korte melodie op een keyboard met hulp van kleurenmuziekschrift (kleur per toon)</p> <p>Begeleidt een gezongen liedje op een slaginstrument of met een paar tonen (op bijvoorbeeld een keyboard, eventueel met kleurenmuziekschrift)</p>	<p>Houdt met een subgroepje een ritme vast als andere groepjes een tegenpartij spelen</p>
	13	14	15	16
	<p>Speelt een eenvoudige melodische begeleiding bij zang op een melodie-instrument</p>	<p>Speelt een melodisch motief samen met een andere leerling</p>	<p>Speelt een melodisch motief met een groepje leerlingen</p>	<p>Begeleidt een gezongen liedje met een eenvoudige gegeven melodie op bijvoorbeeld een keyboard</p>

DB Kerndoel 3: De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of binnen een groep, aan anderen (medeleerlingen, ouders) te presenteren

AR Kerndoel 3: De leerling leert eigen creatief of kunstzinnig werk, alleen of met een groep, aan derden te presenteren

3.1. Presenteren eigen werk			3	4
			<p>Gebruikt gebaren die bij een uitdrukking horen (arm uitstrekken bij grote boom)</p> <p>Doet één fantasiehandeling</p> <p>Herkent zichzelf en andere bekenden die verkleed of geschminkt zijn</p>	<p>Doet beweging en of houding na (krom lopen bij oude man)</p> <p>Doet een eenvoudige pantomime van de leerkracht na (klimmen op een ladder, iets denkbeeldig oprapen)</p> <p>Combineert eenvoudige fantasiehandelingen</p>
	5	6	7	8
	<p>Herkent dingen in krabbels/vormen die hij tekent/maakt, maar noemt steeds iets anders als hem dit gevraagd wordt</p> <p>Maakt duidelijk wat voor werkje hij leuk vindt om te maken</p> <p>Gebruikt materialen om een</p>	<p>Houdt vast aan de eerste betekenis van zijn tekening/werkstukje als hem hiernaar gevraagd wordt (boom blijft boom)</p> <p>Benoemt waarmee een eigen werkstukje is gemaakt (karton en lijm of een kwast en verf)</p>	<p>Benoemt aan een ander wat hij heeft gemaakt zonder dat hiernaar gevraagd wordt</p> <p>Geeft aan welke materialen hij het liefst gebruikt</p> <p>Houdt tijdens een korte scène gericht aandacht (paar minuten) bij een eigen rol</p>	<p>Benoemt hoe een werkstuk is gemaakt bij handvaardigheid (met vouwen, kleien, plakken, knippen)</p> <p>Benoemt hoe een tekening is gemaakt (met stempelen, kleuren)</p> <p>Speelt een voorgelezen onbekend verhaal na</p> <p>Let met aanwijzingen afwisselend</p>

	<p>situatie uit te beelden (kruk als stuur van auto)</p> <p>Bootst een houding na die hij op een foto ziet (bukken om iets op te rapen)</p> <p>Beeldt dieren uit met bijbehorende geluiden</p> <p>Doet bewegingen van de leerkracht na bij voorgelezen bekend verhaal</p>	<p>Benoemt waarmee een tekening is gemaakt (potlood, stift, wasco, krijt)</p> <p>Maakt bewegingen bij een voorgelezen bekend verhaal</p>	<p>Let met aanwijzingen van de leerkracht afwisselend op beweging, houding en mimiek</p>	<p>op volume, intonatie en tempo</p>
	9	10	11	12
	<p>Vertelt in een paar stappen hoe hij zijn werkstuk heeft gemaakt (de klei moest eerst drogen, toen kon ik hem pas verven)</p> <p>Is trots op een werkstuk dat hij gemaakt heeft</p>	<p>Reageert gepast op kritiek op zijn werkstuk</p> <p>Maakt een eigen verhaaltje en geeft dit vorm</p>	<p>Zoekt (passende) werkstukken voor een tentoonstelling uit</p>	<p>Richt een tentoonstelling in van eigen werk</p>
	13	14	15	16

DB Kerndoel 4: De leerling leert te communiceren over eigen kunstzinnig werk en dat van anderen

AR Kerndoel 4: De leerling leert te vertellen en na te denken over eigen creatief of kunstzinnig werk en over het werk van anderen

4.1. Communiceren over werkstukken				
	5	6	7	8
	Herkent dingen in krabbels/vormen die hij tekent/maakt, maar noemt steeds iets anders als hem dit gevraagd wordt (eerst een boom, dan auto)	Houdt vast aan de eerste betekenis van zijn tekening/werkstukje als hem hiernaar gevraagd wordt (boom blijft boom)	Benoemt aan een ander wat hij heeft gemaakt zonder dat hiernaar ge-vraagd wordt Geeft aan welke materialen hij het liefst gebruikt	Laat merken dat hij het werkstuk van de ander mooi/minder mooi vindt wanneer hierom gevraagd Benoemt hoe een werkstuk is gemaakt bij handvaardigheid (met vouwen, kleien, plakken, knippen) Benoemt hoe een tekening is gemaakt (met stempelen, kleuren)
Maakt duidelijk wat voor werkje hij leuk vindt om te maken	Benoemt waarmee een eigen werk-stukje is gemaakt (karton en lijm of een kwast en verf) Benoemt waarmee een tekening is gemaakt (potlood, stift, wasco, krijt)			
9	10	11	12	
Laat zonder aanmoediging merken	Kijkt naar en praat over overeen-	Praat over werkstukken waarin	Vertelt zijn mening bij een bezoek	

	<p>wat hij van het werkstuk van een ander vindt</p> <p>Vertelt in een paar stappen hoe hij zijn werkstuk heeft gemaakt (de klei moest eerst drogen, toen kon ik hem pas verven)</p> <p>Is trots op een werkstuk dat hij gemaakt heeft</p>	<p>komst en verschillen tussen eigen en andermans kunstwerken</p>	<p>ervaringen zijn vormgegeven (huizen, dieren, mensen, bomen, voertuigen)</p> <p>Bekijkt beelden in het park en/of op straat</p> <p>Vertelt hoe een kunstwerk in elkaar zit qua techniek</p>	<p>aan een kunstmuseum, beeld of bouwwerk</p> <p>Kijkt naar en praat over relaties tussen eigen beeldend werk en het werk van kunstenaars</p> <p>Benoemt de betekenis van een kunstwerk</p> <p>Vertelt wat hij van een werkstuk van de ander vindt als hem hierom wordt gevraagd (mooi/ minder mooi)</p>
	13	14	15	16

	<p>Vertelt uit zichzelf wat hij van een werkstuk van de ander vindt</p> <p>Vertelt bij een abstract kunstwerk wat het uit zou kunnen beelden</p> <p>Legt uit dat iedereen een andere mening/interpretatie over een kunstwerk kan hebben</p>	<p>Reageert gepast op kritiek op zijn werkstuk</p> <p>Benoemt van welk materiaal een beeld is gemaakt (brons, keramiek)</p> <p>Beargumenteert wat hij mooi/niet mooi vindt aan een kunstwerk</p>	<p>Praat over werkstukken waarin ervaringen zijn vormgegeven</p> <p>Benoemt een herkenbare schildertechniek bij een schilderij (olieverf, ets)</p> <p>Vertelt zijn mening bij een bezoek aan een museum</p>	<p>Benoemt bij meerdere kunstwerken van een kunstenaar overeenkomsten tussen de werken</p> <p>Vertelt dat het onderscheid tussen kunst en geen-kunst voor mensen kan verschillen</p> <p>Benoemt verschillende vormen van kunst (beeldend, muziek, drama)</p> <p>Benoemt toepassingen van kunst in gebruiksproducten (schilderij op een kopje, vaas met bijzondere vorm)</p>
--	---	--	---	---